

KALTEVA TORNI

Suomi, 2006

Ohjaaja: Timo Koivusalo

Näyttelijät: Martti Suosalo, Seela Sella, Liisa Kuoppamäki, Siiri Suosalo, Risto Salmi, Mats Långbacka, Laura Jurkka, Jemina Sillanpää

Elokuvan levittäjä: Buena Vista International, Finland

Genre: draama

Kesto: 96 min.

Ikäraja: K11

Oppimateriaali soveltuu lukiolaisille esim. psykologia 5 -kurssin sisältöihin tai lukion ja ammatillisten oppilaitosten äidinkielen opetukseen.

Oppimateriaalin teemoja: mielenterveys, skitsofrenia, erilaisuus ja ennakkoluulot, huumori ja kritiikki

SYNOPSIS

Mitä tapahtuu kun yhdessä mieheessä asuu kaksi ihmistä? Lämmin tragikomedia erilaisuudesta. Perustuu tositarinaan jos toiseenkin.

Kalteva Torni on elokuva miehestä ja hänen sivupersonastaan. Maailmassa on viisi miljardia ihmistä ja tapaa selvitä elämästä, tämä on yksi niistä. Mitä tapahtuu, kun yhdessä mieheessä asuu kaksi ihmistä, joista toinen on tietoinen toisen olemassaolosta, mutta toinen ei. Millaista on elää päivästä toiseen tietämättä mikä on totta ja mikä ei?

Hyväntahtoinen mies, Johannes, joka kärsii elämää rajoittavasta persoonallisuushäiriöstä, rakentaa mielisairaalan puistossa puukiekoista kaltevaa tornia. Hänen suurin pelkonsa on, ettei hän ehdi nähdä Pisan tornia ennen kuin se kaatuu. Sairaalan pihalla leikkivä pieni tyttö tutustuu mieheen ja alkaa myös haaveilla kaltevan tornin näkemisestä. Pikkutytön isoäiti, entinen ballerina joka on aikanaan kiertänyt Euroopan oopperalavoja lupaa viedä tytön katsomaan tornia, päästäkseen itsekin nuoruutensa unelmien tapahtumapaikoille. Kun vielä pikkutytön äiti, mielisairaanhoidaja joka on miehen omahoitaja, lähtee kolmikon perään, alkaa uskomaton tarina,

joka heittää tuon nelikon keskelle Eurooppaa.

Johannes kohtaa matkallaan elämänsä pakolaisuudessa viettäneen nuoreen parin, joka on koko nuoruutensa joutunut odottamaan turvapaikkaa eri maissa, voimatta juurtua mihinkään ja jonka keskinäinen rakkaus on luvatonta erilaisten etnisten taustojensa vuoksi.

Mitä meidän aikamme tarjoaa erilaisille ihmisille, onko heille sijaa missään? Jos maailma on jakautunut kahtia, on siinä välissä vielä kolmas ryhmä ihmisiä joita ei kaivata mihinkään. Onko meidän ajassamme kenelläkään enää kykyä todella kuunnella toisen tarinaa?

Vanheneva nainen etsii maailmaa jota ei enää ole. Nuori tyttö etsii maailmaa jota ei vielä ole. Mies etsii maailmaa jota ei ole koskaan ollut, eikä hänenlaisilleen koskaan tulisi. Vai onko maailmassa sittenkin vielä sijaa ihmeille?

Elokuva taitekohdasta, jossa unelmat muuttuvat muistoiksi. Tarina toivosta ja toisistaan välittämisestä.

(www.artistafilmi.fi/kalvetatorni/synopsis.htm)

1. Mielen terveys

Timo Koivusalo on kertonut Kalteva torni - elokuvan taustoista ja teosta seuraavaa:

Irti pakkopaidoista

Kaltevan tornin kuvaukset alkoivat huhtikuussa Villilän elokuvakeskuksesta ja Harjavallasta Satalinnan sairaalasta, josta matka jatkui Firenzeen, Venetsiaan ja tietenkin Pisaan, jonka kaltevan tornin näkeminen on Johanneksen pakkomielle.

Kuvaustahti oli tiivis, ja siksi Suosalo piti Johanneksen roolia - rytmiikkaa ja kehon kieltä - yllä kuvauspäivinä myös kuvausten välillä.

- Italiassa kaksi elokuvan näyttelijää tuli kysymään minulta, onko Suosalo ammattinäyttelijä, vai onko hänellä tämän alan ongelmia, Timo Koivusalo kertoo.

1980-luvulta 1990-luvun alkuun psykiatrisen sairaanhoitajan töitä tehnyt Koivusalo on haaveillut jo kauan tekevänsä elokuvan hyvin tuntemastaan aiheesta.

- Jo alan töitä tehdessäni minua harmittivat kliseiset mielisairaiden kuvaukset, pakkopaidat ja kaksi isoa karjua tunkemassa lääkettä potilaaseen. Halusin lähteä toisesta näkökulmasta ja tehdä vaikeasta ja raskaasta aiheesta hauskan ja myönteisen elokuvan, sillä en itsekään jaksaisi katsoa mitään julistusta.

- Halusin viedä katsojan elämään Johanneksen matkassa, millaista on elää, kun ei tiedä, mikä totta, mikä ei, eikä voi luottaa edes muistoihinsa.

Vuonna 2006 voitaisiin Koivusalon mukaan jo päästä irti mielen terveysongelmiin liitetystä noitavainon kaltaisesta sosiaalisesta häpeästä ja peloista.

- Jos jossain tapahtuu väkivallanteko, henkilön mielen terveysongelmat muistetaan mainita, mutta koskaan ei kerrota, että varkaalla on suonikohjuja tai poliisi epäilee, että miehellä on psoriasis. Muissa sairauksissa ihminen ei muutu sairaudekseen

ja on paljon hyväksyttävämpää olla selkäpotilas kuin mielen terveyspotilas.

- Kysymys on arvaamattomuudesta ja pelosta, että menetämme kontrollin itsestämme. Johanneksella ei ole koko ajan rooli ja kontrolli päällä ja se on ympäristöön nähden outoa käytöstä.

www.turunsanomat.fi/kulttuuri
julkaistu 20.10.2006

Pohtikaa ja keskustelkaa luokassa, minkälaisia ennakkoluuloja olette havainneet mediassa, muissa ihmisissä tai itsessänne mielen terveysongelmaisia kohtaan. Miettikää mistä tällaiset ennakkoluulot voisivat johtua?

Tutustukaa Mentalwearin tuotteisiin [www-osoitteessa www.mentalwear.fi](http://www.mentalwear.fi).

Mentalwear suunnittelee kantaaottavia ja radikaaleja t-paitoja sekä muita tuotteita, joiden teemoina ovat mielen terveysongelmat, diagnostiikka ja ennakkoluulot. Yrityksen tarkoituksena on tukea toiminnallaan mielen terveyystyötä sekä vaikuttaa asenteisiin.

Jokainen opiskelija valitsee itselleen yhden t-paidan iskulauseineen ja pohtii itsekseen minkälaiseen asiaan t-paidan tekstillä otetaan kantaa - minkä viestin se haluaa muille ihmisille välittää? Pohdittuaan asiaa opiskelija esittelee tulkinsa muille. Päätelmistä keskustellaan yhdessä ja mietitään, ovatko kaikki tulkinneet tekstit samalla tavalla.

Opiskelijat keksivät omat iskulauseet ja toteuttavat omat t-paidat Mentalwearin henkeen. T-paidat on helppo toteuttaa vanhoihin t-paitoihin tekstiilitusseilla.

2. Skitsofrenia

*"Minä on ympäri
avaruuden...skitsofreniaa"
"Totuus on harhaa, vain harha on
totta"*

– Juice Leskinen, *Skitsofrenia*

Tässä muutamia faktoja skitsofreniasta:

- Skitsofrenia on monimuotoinen psyykkinen sairaus, jonka ennustetta voidaan parantaa varhaisella tunnistamisella ja varhain aloitetulla hoidolla.
- Skitsofreniaan sairastuu noin joka sadas ihminen (1) ja taudin elinaikainen esiintyvyys on 0.5–1.5 % eri maissa.
- Suomalaisissa tutkimuksissa esiintyvyyssluvut ovat olleet 1–1.5 %.
- Miehillä skitsofrenia näyttää alkavan aikaisemmin kuin naisilla.
- Siihen sairastuneet ovat normaaliväestöä useammin syrjäytyneitä ja naimattomia (2) ja heidän sosiaaliryhmänsä on muita alhaisempi (3)
- Merkittäväällä osalla skitsofreniapotilaista esiintyy kaksoishäiriönä päihteiden ja huumeiden käyttöä (4.) Nämä potilaat ovat useimmiten miehiä, ja he ajautuvat usein kodittomiksi (5), (6).
- Esiintyvyysslukujen perusteella arvioituna Suomessa on n. 50 000 skitsofreniapotilasta.
- Vuonna 1998 psykiatristen sairaaloiden potilaista lähes 50 % (noin 2 600) sairasti skitsofreniaa ja sairaaloista kotiutetuista (vuoden aikana hoidetuista) 25 %:lla (noin 7 600 potilasta) oli skitsofreniadiagnoosi (7).
- Vain n. 5 % skitsofreniapotilaista on tietynä hetkenä sairaalahoidossa ja vuoden aikana sairaalahoitoa saa suunnilleen 15 %.
- Valtaosa hoidetaan psykiatrisessa avohoidossa, jonka potilaista n. neljänneksellä skitsofreniadiagnoosi (8,9).

www.kaypahoito.fi/kh/kh_julkaisu.NaytaArtikkeli?p_artikkeli=hoi35050#R8

30.10.06

Lähteet:

1. Isohanni M, Honkonen T, Vartiainen H, Lönnqvist J. Skitsofrenia. Kirjassa: Lönnqvist J, ym. toim.. Psykiatria. 2. painos, Duodecim 2001
2. Salokangas RKR. Skitsofreniaan sairastuneiden psykososiaalinen kehitys. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja AL 7. Turku: Kansaneläkelaitos, 1977
3. Alanen Y, Salokangas RKR, Suominen J. Skitsofrenia ja muut psykoosit. Kirjassa: Alanen YO, Anttinen EE, Eskola J, Miettinen R, Suominen J, Taipale V, toim. Sosiaalipsykiatria. Helsinki: Tammi 1978, s. 225–38
4. Buckley PF. Substance abuse in schizophrenia: A review. J Clin Psychiatry 1998;59 Suppl. 3:26–30
5. Caton CL, Shrout PE, Eagle PF, Opler LA, Felix A. Correlates of comorbid disorders in homeless and never homeless indigent schizophrenic men. Psychol Med 1994;24:681–8
6. Thomsen RL, Balslov KD, Benjaminsen SE, Petersen P. Hjemlose pa forsoegshjem og herberger i Fyns Amt. I. Psykosocial karakteristik og behandlingsbehov. Ugeskr Laeger 2000;162:1205–10
7. Nenonen M, Pelanteri S, Rasilainen J. Mielenterveyden häiriöiden hoito Suomessa 1978–1998. Tilastoraportti 3/2000. Helsinki: STAKES, 2000
8. Salokangas RKR, Niemi H. Varsinais- Suomen psykiatriset potilaat. Psykiatrian klinikan tutkimuksia 1 /1994. Turku: TYKS, 1994
9. Salokangas RKR, Nordling E. Pirkanmaan psykiatriset avohoidon potilaat. Tampere: Mielenterveysyksikkö, Kansanterveystieteen laitos, Tampereen yliopisto, 1992

Tutustukaa edellisen lisäksi eri lähteiden avulla skitsofreniaan ja käykää yhdessä läpi millaista tietoa löysitte. Piirtäkää löytämistänne keskeisistä tiedoista käsittekartta (mindmap). Miettikää lopuksi yhteenvetona, mitä itse asiassa tiesitte skitsofreniasta ennen tiedonhankintaa.

3. Erilaisuus ja ennakkoluulot

Tehkää luokassa draamaharjoitus, missä muutama opiskelija vuorotellen asettuu luokkatovereiden ympäröimäksi. Tätä yhtä muiden keskellä olevaa oppilasta muut haukkuvat rooleissa erilaisilla haukkumanimillä esim. hullu, idiootti, sekopää, älykkääpiö jne.

Keskustelkaa jokaisen solvaamisen jälkeen, miltä tuntui olla suoran sanallisen solvaamisen kohteena - entä miltä tuntui haukkua luokkatoveria päin naamaa? Vaikkakin näyttelemällä.

Toistakaa samankaltainen harjoitus, mutta muuttakaa haukkumanimien sijaan ihailua ja hyväksyntää ilmaisevia sanoja esim. ihana tyttö/poika, komistus, kaunotar, älykkö, murunen jne.

Keskustelkaa millaisia tuntemuseroja erilaiset ”kutsumanimet” aiheuttivat niin viestien vastaanottajiin kuin lähettäjiinkin.

4. Huumori ja kritiikki

Lukekaa seuraava elokuvakritiikki Kaltevasta tornista. Mitä mietteitä se teissä herättää? Voiko mielestänne hullulle nauraa, vaikka pala ei olisikaan kurkussa?

”Olo on kuin elokuvan päähenkilöllä Johanneksella. Sisällä asuu kaksi persoonaa, eikä tiedä, kumpaa kuuntelisi. Sitäkö, joka sanoo, että yritä nyt löytää siitä jotain hyvää. Onhan se sentään hyväntahtoinen, hyvää tarkoittava ja lempeästi suvaitsevainen elokuva. Ja Satakunnassa ihan ITE tehty. Tai sitä, joka huutaa, että valehtelet! Timo Koivusalohan on palannut takaisin kivikautteen ja Pekkojen sielunmaisemaan.

Sielultaan vammainen Johannes Piipari on kuin Pekon jakomielitautinen reinkarnaatio, hyväsydäminen ihmisparka, joka päättyy hyväntekijäksi osittain tietämättään. Osa hänestä tekee hyvää, mitä toinen osa ei herättyään muista ja taistelee sitä toista puoliskoa vastaan. Selvä maalaismiljööstä tähän päivään päivitetty Pekko, johon

päivitysvaiheessa on päässyt pujahtamaan virus. Kovalevy reistailee.

Johannes on mies tästä maailmasta. Hän ei enää hengitä nostalgista maalaisilmaa vaan on epämääräisesti urbaani eläin, jonka paikaksi on määritelty hoitolaitos. Siellä hänet pitäisi pelastaa takaisin riittävän ehjäksi eläjäksi.

Hän seisoo vinossa ja haluaisi nähdä kerran elämässään Pisan tornin, onhan se kallellaan kuten hänen elämänsä, muttei kaadu kumminkaan. Se on siis myös symboli.

Johannes pitäisi vain saada Italiaan.

Elämäkerrat ovat tarjonneet Koivusalolle rakennuspuut elokuvilleen, tukijalan näköispatsaiksi. Täysin omillaan Koivusalo on tuuliajolla. Pekko-elokuvat, Kaksipäisen kotkan varjossa ja nyt Kalteva torni huutavat avuksi osaavaa dramaturgia, jotakuta joka puuttuisi prosessiin. Huumori on koivusalomaisen nokkelaa sanailua ja sanaleikkejä. Sillä pärjää osan matkaa, mutta ei Italiaan asti. Kainalosauvoiksi on tarjolla sivuhenkilöitä, joille suodaan imeliä muistoja, jokamiehen kertakäyttöfilosofiaa, lapsen herttaista hymyä ja romantiikan poikasta. Heillä on merkitystä juonen, ei juuri tarinan kannalta.

Jäljelle jää vain mies, joka seisoo vinossa. Se mies on Martti Suosalo, jonka työnä on näytellä jakomielitautista hullua. Epäilemättä Koivusalo nuoruusvuosinaan mielisairaalatöissä törmäsi tämänkin lajiin. Suosalon pitäisi tehdä Johanneksesta sekä koominen että traaginen mies, joka latelee suustaan hulluja, mutta kärsii samalla elämästä toden ja kuvitellun rajalla, milloin toisella, milloin toisella puolella.

Hulluja Johannes lateleekin olan takaa. Mitä sylki suuhun tuo. Välillä välähtävät pelko ja kauhu. Epätietoisuuden hetkinä Johannes jää suu auki tuijottamaan kuin lapsi, hyvä ettei kuola valu suusta. Siinä on mies paljaana, ja katsojaa nolottaa. Mielisairaiden, kehitysvammaisten ja muiden poikkeavien kanssa me katsomme helposti sivuun.

Siksi nolottaa sitäkin enemmän, että tähän tunteeseen ei ole tartuttu. Että se uhrataan löperölle juonelle ja pehmoisille puheille. Viihdyttäjät Koivusalossa ei usko, että tärkeällä asialla voisi ratsastaa parrasvaloihin. Hän toki näyttää, että hullukin on vain ihminen ja kelpaa elokuvan päähenkilöksi, mutta tragikomediasa pitäisi voida nauraa pala kurkussa

Johannes laitetaan ulos laitoksesta avohoitoon, vaikka hän jättää lääkkeensä ottamatta ja häipyvät Italiaan. Hoitovirhettä heitellään ilmaan vitsinä, painavampaa sanottavaa käytännöstä ei ole. Mukaan on uitettu kömpelösti myös pakolaisteema, nuoret rakastavaiset, joita Johannes Italiassa auttaa. Erilaisia on siis muitakin kuin Johannes, voimme humanisti hymistellä.

Kaksipäisen kotkan varjossa oli suurisuuntainen ja kallis floppi. Koivusalon ei jäänyt tuleen makaamaan vaan ryhtyi kiivaasti uuden elokuvan tekoon, viisaasti vähemmän suurellisesti.

Pisan tornin juureen on valettu lyijyä, Kalteva torni sen sijaan kaatuu rymisten. Toivottavasti sen tekijä kuitenkin pysyy jaloillaan. ”

Jarmo Huida

www.satakunnankansa.fi/teema/elokuva-arvostelut/3134961.shtml

Julkaistu 20.10.06

Kirjoittakaa elokuvasta oma kritiikkinne ja lukekaa toistenne kirjoittamia kritiikkejä. Keskustelkaa yhdessä arvosteluistanne ja antakaa Kaltevalle tornille ryhmän yhteinen tähditys, tai vaihtoehtoisesti jokainen tähdittää oman arvostelunsa itse. Sopikaa ensin, mitä tähtimäärät merkitsevät esim.

***** = loistava

**** = oivallinen

*** = kelvollinen

** = välttävä

* = huono

Oppimateriaalin on laatinut äidinkielen ja viestinnän opettaja Marjaana Mitikka.

Oppimateriaalin on tuottanut Anna-Liisa Puura-Castrén Koulukinosta.